

З ДНЕМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ, ДЕРЖАВО! Її творці – герої наших публікацій

*На березі Вічності, в часі,
Де прахом стають вигоди,
З останнього хліба запасу
Годуймо птаха свободи!*

Ганна Антипович

Леся Богуславець: «Я вдячна Всевишньому за все...»

українських патріотів, які, живучи далеко від України, роблять для її розвою більше, ніж багато наших місцевих балакунів.

Добру справу зробило видавництво «Ярославів Вал», нещодавно видавши книгу оповідань письменниці «Жарти з вогнем». Читаєш ці оповідки з різних літ, де відбилися різні колізії, різні долі, різні характери українців материкової України й діаспори – і якесь рідне світло огортає твою душу. Бо стиль письма цієї книги, як і кількох попередніх, позначений іронією (і самоіронією), надзвичайно вдалим вплітанням у канву розповіді прислів'їв і приказок, умінням бачити всі складнощі людських характерів, чесноти і вади українців як нації...

Ясна річ, нам завжди цікаво, як письменники діаспори описують свій вимушений Ісход з України. У багатьох з нас спочатку було таке уявлення, що ось утекли наші земляки від ГУЛАГу, колгоспів, примусового засилання на роботу в шахти Донбасу – і на новому місці в Америці чи Австралії їх чекав рай. З оповідок Лесі Богуславець дізнаємося правду: усе, чого досягли українці діаспори, вони здобували тяжко, наполегливою працею. Спочатку і Дмитро Нитченко, і його дружина Марія, і старша донька Леся, і тисячі їхніх побратимів і посестер по емігрантському щастю-нещастю мусили два роки відпрацювати на важких чи непрестижних для місцевого населення роботах. Лесі випало спершу працювати санітаркою.

Але оскільки в еміграцію довелось йти загалом найдіяльнішому, найактивнішому прошарку нашого народу, то, пройшовши той нелегкий контрактний етап, українці Австралії намагалися і знайти, кажучи словами Григорія Сковороди, сродну працю, і взялися споруджувати хати. На околицях Мельбурна, Сіднея й інших міст виростали цілі райони таких особняків

українців – спочатку дуже скромні, потім вони розбудовувалися під потреби зрослих родин, дітей і внуків. А біля своїх хат українці й садочки садили, і на городах вирощували овочі...

Я листуюся з Лесею Богуславець, і не раз у тих електронних повідомленнях із захопленням читаю, що пані Леся у свої 90 поряється на городі, а він же в неї, писала, «дуже на похилі», це не те, що по рівному із сапкою ходити. Ось у листі 7 серпня 2020 року пані Леся писала: «Я хожу по городі, даю порядок, рву бур'ян, саджаю картоплю та салат у буряки, цибулю, кріп, боби, горох. Діти бувають раз на тиждень, часом частіше». А 27 грудня поряд з іншими новинами, що стосуються контактів з друзями в Україні, повідомляла: «Ходжу щодня на город. У мене є сливи і абрикоси. Ожина вже закінчилась. Малина ще є і полуниці. Починають стигнути огірки (ніжинські) і цвітуть ніжинські чорнобривці. Спіє картопля, смородина і червоні баклажани (те, що зараз кажуть помідори, а за моїх часів на Полтавщині казали баклажани, і я так звикала)».

Тут зроблю відступ, щоб згадати прямо протилежну картину, про яку розповідав мій дядько Василь Дениско. Після війни він сім років служив в армії, тоді юнаків «забривали» на такий величезний строк – мабуть, кремлівські маніяки готувалися «дойти до Ганга, щоб от Японії до Англії сіяла родина моя». Коли дядько повернувся, прагнув, щоб колгосп послав його на курси механізаторів, але послали іншого хлопця. Крутити волам хвосту Василь не захотів, а розкуркулені родичі, котрі до війни втекли від розправи на Донбас, сказали, що він може влаштуватися там на залізниці і пожити на початку в них у Попасній. Так дядько і зробив. І негайно став думати про власне житло. Мої батьки допомогли: продали велосипед, рублену комору, смушеві шапки, децю з одягу й у такий спосіб підсобили грошми. Дядько купив хату, яку потім розбудовував у міру нагромадження коштів. Запамяталось, як, приїжджаючи у відпустку до нас у Загрунівку, він зі скрушним подивом говорив про тих поселенців, яких привозили на Донбас із Росії: «Не розумію цих людей. Заробляють у шахті набагато більше від мене, роками живуть у бараках, гроші пропивають, їхні діти в тих бараках виростають злодіями і пияками, а вони все ждуть, коли черга на квартиру підійде. Та вже можна було по кілька хат збудувати, а вони все ждуть, щоб їм дали, і все пропивають...»

Часто згадую ці дядькові слова, коли йдеться про окуповані Росією райони Донбасу й колаборантів, що слугують Путлерові. Спочатку кремлівські виродки виморили тисячі українців Донбасу голодом 1932–1933 років, потім завезли людей з абсолютно іншою, ніж в українців, психологією – психологією раба, холопа, пса, якого має нагодувати цар-батюшка на віддяку за повну покору йому і готовність загризти будь-кого, на кого вкаже царська длань. Далі були десятиліття жорстокого зросійщення краю, що формували нові покоління з психологією «ти мені – пожрать, а я тобі буду дупу лизать». А тепер кремлівський тиран з допомогою своїх військ та таких псів-колаборантів зробив спробу отримати владу над усіма українцями, знову загнати нас в імперську кошару, що розвалюється, щоб ми ту кошару їм підрихтували... Не вийшло і ніколи не вийде, скажений Путлере! І чесні люди Донбасу, що не піддалися твоїй пропаганді, разом із синами і доньками з усіх куточків України захищають Вітчизну від російських нацистів.

Даруйте за довгий відступ... Так от, читаючи книгу Лесі Богуславець, відчуваєш радість перебування поруч зі справжніми українцями, здатними завжди творити круг себе Український Лад і Звичай. Бо, зводячи хати й пораючи власні городики, вони не забували про головне – освіту, духовний розвиток свій і своїх дітей.

«Помалу українські емігранти «спиналися на ноги». Будували церкву, народний дім. Гуртувалися в громади, вибирали голову й управу. Менші громади всі належали центральній. При кожному народнім домі відкривали суботні рідні школи, де була зала, а у бічних кімнатках тулилися численні організації і клуби: Союз українок, Пласт, СУМ, хори, танцювальні групи, спортивні клуби, театральні групи, комбатанти, а в Мельбурні навіть окремо старечий дім. Щосуботи були забави, а в неділю після церкви йшли на виступи й концерти. Відзначали всі національні і церковні свята. Згодом у кожному штаті, де були громади, збудували кооперативні банки. А незабаром настав час і на весілля. Хтось наймав залу, інші приймали гостей вдома. Пізніше, як дітки стали підросати, купили ділянки в лісі й щороку від австралійського Різдва майже два тижні і Пласт, і СУМ мали для діток і молоді літні табори.(...) Усе будівництво й догляд робили й далі роблять добровільно», – пише авторка в оповіданні «Чужино, чужино...»

Розповіді Лесі Богуславець про батька, матір, інших родичів (зокрема в «Моїх спогадах») належать до тих родинних історій, у яких віддзеркалюється доля всього українського народу. Якби знову не зменшили фінансування українського кінематографу, що розпочав був свій злет після років вимушеного застою (це засвідчують, зокрема, перемоги на престижних кінофестивалях), то за книгами Дмитра Нитченка та Лесі Богуславець сьогодні можна було б зняти таку ж талановиту історичну сагу, як «І будуть люди» за творами Анатолія Дімарова. І, упевнена, глядачі б з таким самим душевним трепетом, як читачі Лесиних книг (чи й сильнішим, бо такий вплив мистецтва кіно) стежили б за долею Нитченкової доньки. Вона ще 14-річною, в українському таборі біля Карлсфельда прочитавши оповідання Марка Вовчка «Олеся» (про дівчину, що завела нападників-татар у болото і сама загинула, але захистила земляків), скаже собі: треба рятувати рідну країну навіть ціною власного життя...

Автобіографічні оповідання Лесі Богуславець – це літопис формування характеру справжньої українки, яку не зіштовхну-

ти з дороги Правди і Честі, жертвовної Любові до Вітчизни. Вона ціле життя працює для України і своєї дорогої родини, виявляючи велику стійкість у випробуваннях і відстоюванні своїх поглядів. Недарма мати Лесі казала про доньку, що вона як схоче, то й нагору скоче, а як не схоче, то й під гору не підбіжить («Мої зацікавлення»).

...Творячи круг себе український світ на чужині, українці діаспори ловили кожен новину з України. Тим часом і в Австралії відбувалися суспільні зміни – давала плоди політика багатокультурності. На емігрантів уже не дивилися як на зайвий елемент.

«З радістю і страхом слідкували за подіями удома і... нарешті омріяна надія сповнилась: УКРАЇНА СТАЛА НЕЗАЛЕЖНОЮ!

Боже, як ми раділи! Здавалося, усе так просто: «У своїй хаті своя й правда, і сила, і воля»».

Проголошення Незалежності, Помаранчева революція... «Здавалося, нарешті Господь зглянувся над нами! Яке було це диво-щастя! Діаспора з усього світу об'єдналась. Ми тут збиралися на сходах парламенту, махали помаранчевими стрічками і скандували: «Нас багато, нас не подолати!», «Майдан – ми з тобою!», «Ющенко – так!». Збирали гроші на допомогу землякам у Киє-

ві. День і ніч слухали радіо. Слали на вибори спостерігачів. Жили Майданом... Увесь світ цікавився, писав і говорив про Україну. Співчував, переживав... Ми були горді за свій народ! Була це повна перемога!» – це рядки з уже цитованої «Чужини...»

Причину того, що українці вкотре не втримують завоювання вбачає, цілком слушно, у відсутності єдності: «Співаємо кожної неділі в церкві: «Боже, нам єдність подай!» Він дивиться, чекає, чи догадаються самі?.. Чи щось навчила їх історія?.. Чи поки що не доросли до тої омріяної ЄДНОСТІ?.. Бо не так тії воріженьки, як «любії друзі»...»

Життєві спостереження авторки над долями і вчинками людей, прагнення зрозуміти, яка та чи інша людина насправді, а що є лише її маскою, за якою ховається справжнє обличчя, вилилися в оповідання «Сусідка», «Патріот», «Чужі діла – темний ліс», «Сліпа ненависть», «Така його доля», «Чому?» та інші. Сама, людина великої жертвовності і доброти, письменниця, до прикладу, була вражена в саме серце, коли її нові знайомі, забезпечені і, здавалося, інтелігентні милі люди, брутально прогнали від машини хлопчика, який пропонував помити стекла, пожалівши якісь п'ятдесят копійок для обшарпаної дитини («Чому?»). «Не раз я думаю, що людина, як той обшліфований камінець, має в собі безліч сторін, вдача її багатогранна. (...) І ніхто не знає усіх цих прихованих вад чи здібностей, що можуть часом її зробити героєм чи, навпаки, звіром».

На жаль, так воно і є. Особливо коли спостерігаєш за кульбітами тих земляків, що на видноті у громади: як чинять недостойно, продаються, переходячи з партії в партію, не лише ганьблячи себе і своїх соратників чи батьків-патріотів, а взагалі сіючи в суспільстві зневіру, що потім і виливається в ретроградні результати всеукраїнських і місцевих виборів.

В оповіданні «Історія» Лесі Богуславець звертає увагу на ще одну вадку українців: невміння вчитися на помилках минулого, усвідомлюючи «причини наших поразок: брак національної свідомості, отаманство, байдужість та інші недоліки, що разом перешкодили створенню власної держави...» Ця оповідка про «дебати» з братом на тему, як виховувати молодь – лише на геро-

ічних прикладах чи й на аналізі причин, що дали змогу сусідам нас здолати, – теж читається з тихою посмішкою задуми й іронії водночас, передусім завдяки прислів'ям, якими коментує дискусію бабуся-арбітр. «Що кому болить, той про те й гомонить», «Всяк про правду трубить, та не всяк правду любить», «Не в тім сила, що кобила сива, а як вона везе», «Постимо, а сала меншає», «Ой, піч моя, піч, коли б я на тобі, а ти на коні, славний би козак був з мене...», «Хвалений борщ надвір виливають...» – які розсипи дотепних, влучних слів, справжніх перлин, що спалахують іскринками надії, – бо де гумор, там і надія! Справжній гумор, не веркосердучний і не кварталний, а той, що помножує сили...

Ганна АНТИПОВИЧ (ДЕНИСКО), заслужена журналістка України

Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою привітав поважну ювілярку і отримав від неї відповідь.

Щиросердно вітаємо Вас з ювілеєм, до якого, з Божою поміччю, дожили Ви і ми. З нашим містом і Гоголівським вишем нас спочатку поєднав Ваш незабутній батько. Пригадую, як разом з професором Олександром Астаф'євим ми набирали, редагували і видавали його листування. Звертаючись до когось зі своїх однодумців у діаспорі, Дмитро Нитченко пише

про те, що прислав йому листа якийсь кацапура Астаф'єв, а виявилося, що він наша людина. Ми часто сміялися з цього виразу. Олександра Григоровича вже немає з нами з жовтня минулого року. А він би теж приєднався до наших привітань.

Тепер уже й Ви творчо поріднили Ніжин ще з однією бойовитою полтавкою Ганною Антипович, котра активно й талановито пропагує творчість своїх земляків: Дмитра Нитченка і Лесі Ткач. Нещодавно надіслала нам для публікації рецензію на Вашу останню книжку.

Бажаємо Вам і надалі щасливого творчого довголіття.

* * *

Дорога пані Надіє, дуже дякую за Вашого листа і привітання. Приємно отримати його з Батьківщини. Тепер лише перечитую свої спогади про Україну і рада що їх записала. Старший син доглядає за друком моєї книжки подорожей. З привітом – Леся

На фото, уміщеному на першій сторінці: Леся Богуславець під час Шевченківського свята, що його українці-емігранти організували в Мюнхені 1 квітня 1945 р., там вона зіграла одну з головних ролей в інсценізації твору Спиридона Черкасенка «Як Тарас ходив до залізних стовпів».

Невмирущий національний гімн

Павло Чубинський

Чернігівщині, виріс у селі Ставиському в Козелецькому районі. У 1971–1975 роках навчався на українському відділенні філологічного факультету Ніжинського педагогічного інституту імені М. В. Гоголя. Після успішного закінчення за рекомендацією Олеса Гончара й першого секретаря Співки письменників України Василя Козаченка був відряджений в Азербайджанський державний університет для подальшого удосконалення знань східних мов та літератур, а також давніх і сучасних релігій.

Керівництво та головна редакція видавництва «Горинь», де побачив світ цей унікальний збірник, отримали від громадян Росії українського походження більше трьохсот позитивних відгуків про нього.

Академік Петькун цитує їх уже в другому виданні 2011 року «Ще не вмерла Україна», що його здійснив власним коштом як директор Інституту проблем зовнішньої політики та безпеки, головний редактор газети «Новости посольств» і журналу «Украинская жизнь» у Москві.

«1992 року мої українські друзі надіслали мені з Києва збірку перекладів національного гімну України на мови народів світу. Наскільки мені відомо, нічого схожого не видавали не тільки в Європі, але й у всьому світі». Так відреагував на цю подію Расул Гамзатов, – народний поет Дагестану Він привітав автора ідеї й упорядника Олександра Петькуна.

Доктор філософських наук, академік Міжнародної академії сходознавства і Міжнародної академії співробітництва і розвитку – наш земляк. Він народився в Ічні на

«Підтримую Вашу мужню ідею видання в Москві збірки перекладів гімна українського народу. Хай живе Вільна Україна, Вільний Український Народ, Вільне українське Слово. Зі щирою повагою до Вас і Вашої титанічної праці на благо рідної України», – Вячеслав Чорновіл.

«Нова незалежна Україна йде шляхом, котрий нам відкрили Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Павло Чубинський. І гімн «Ще не вмерла Україна» освітлює нам наше минуле, наше сьогоденне і наше Велике Майбутнє. Майбутнє вільного українського народу», – Віктор Старченко, правозахисник.

«Рядки майбутнього гімна України написані 1862 року, але вони актуальні й сьогодні, будуть актуальними й завтра, тому що вічний народ, як і вічний його подвиг в ім'я незалежності й розвитку», – Дамба Жалсараєв, народний поет Бурятії.

«Національний гімн для українського народу – це той маяк, який буде й надалі вірно й безпомилково показувати йому шлях до майбутнього, шлях до щастя, до процвітання», – Чингіз Айтматов, народний письменник Киргистану.

Ми прочитали про це, а ще про авторів перекладів аж дев'ятнадцятьма мовами в тих примірниках, що їх Олександр Григорович Петькун надіслав у Гоголівський виш, про викладачів якого згадує особливо вдячно, у Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою, активним партнером якого він є протягом багатьох років.

Надія ОНИЩЕНКО

Олександр Петькун

Nova Ukraine в Каліфорнії

Патріотичне громадське об'єднання «Nova Ukraine», що згуртувало співвітчизників, котрі живуть і працюють у каліфорнійській Кремнієвій долині, організувало і провело під відкритим небом у літньому кінотеатрі містечка Mountain View перший у Сполучених Штатах Америки показ сучасного українського фільму «Експропріація» («Екс»). Прем'єра стала можливою завдяки наполегливості в отриманні дозволу від власників авторських прав працівників Генерального консульства України в Сан-Франциско і особисто консула Дмитра Кушнерука, який разом з дружиною взяв участь у презентації фільму.

Фільм режисера Сергія Лисенка та сценариста Ярослава Яриша народився з проекту-преможця восьмого конкурсного відбору Держкіно. А сценарій пана Яриша, у якому панує дух свободолюбивої Галичини в переднь Другої світової війни, виборів другу премію на конкурсі «Коронація слова». Тоді ж на нього й звернув увагу режисер Сергій Лисенко. І ось фільм «Екс» глядачі вже більше року мають змогу дивитися в українському прокаті. Минулої суботи він уперше з'явився на екрані далеко від Батьківщини.

Від організаторів показу глядачі дізналися, що стрічка «Екс» створена на основі реальних подій, що відбувалися 1932 року в польському містечку Грудек Ягеллонський (нині – Городок Львівської області). Зазначу, що серед глядачів у літньому кінотеатрі були й вихідці з тих країв, які чули про зафільмовані події від своїх батьків та дідів. Саме там, на Галичині, молоді патріотично налаштовані хлопці зі створеною ними Української Військової організації (УВО) – ОУН задумали здійснити експропріацію («екс») каси місцевої пошти.

Фактично таке робінгудство було грабунком із здобутою ними вогнепальною зброєю. На горе, ще й ті кошти виявилися селянськими кооперативними внесками, що викликало велике незадоволення в хліборобів. Але такий небезпечний крок молодих патріотів-підпільників Чорного, Зюка, Явора, Терена,

яких зіграли маловідомі артисти Орест Пастух, Роман Кривдик, Василь Колісник та Віталій Гордієнко, мав шляхетну мету – використати гроші на потреби революційної боротьби за вільну Україну. Про це мріяли повстанці-патріоти, які в тих непростих умовах польської сваволі мали на меті «підняти червону калину й звести рідну Україну». А саме про це мріяли й українські селяни, які тієї пори жили під польською окупацією. Цей національний гімн цілком доречно звучить в кульмінаційних кадрах фільму, де біля могили полеглих героїв виникла сутичка між українськими патріотами громади, яка прийшла вшанувати їхню пам'ять та польськими поліцейськими, котрі зі зброєю в руках несамовито розганяли учасників акції. У такий спосіб автори фільму свідомо чи спонтанно показали глядачу часом непрості українсько-польські та польсько-українські стосунки в той та й в інший періоди новітньої історії.

Як і обіцяли організатори прем'єрного показу повнометражного художнього фільму, створеного кінокомпанією «Т.Т.М.» за підтримки Держкіно, що його вже «охрестили» бойови-

ком, драмерією, після завершення глядачі мали можливість через мережу онлайн спілкуватися та обговорювати кінострічку з режисером Сергієм Лисенком та оператором Сергієм Михальчуком. Митці відповіли на запитання любителів кіномистецтва, поділилися творчими планами. А організатори показу запевнили, що громадське об'єднання українців Каліфорнії продовжить популяризацію сучасних українських фільмів на міжнародному рівні. Саме з цією метою і запущений кінотеатр під відкритим небом. Він стане місцем, де не лише демонструватимуться фільми з Великої України, а й глядачі матимуть можливість поставити запитанням людям, які створюють сучасне кіно. Початок цьому покладений фільмом «Екс».

Микола ГРИНЬ, член Національної спілки журналістів України

Микола Гринь біля логотипу громадського об'єднання

ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Українсько-японська дистанція очима Окабе Йошіхіко

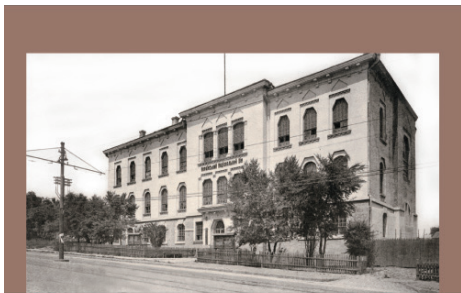

Професор японського університету Кобе Іакуін Окабе Йошіхіко не має українського коріння, однак він досліджує життя української громади в Японії та є президентом Асоціації українців Японії. До неї входить близько 70 науковців. Спектр їхніх досліджень дуже широкий – політика, економіка, література, суспільствознавство тощо.

У червні 2021 року відбулася онлайн-презентація монографії Окабе Йошіхіко «Історія японсько-українських відносин 1915–1937 рр». Організаторами заходу були: Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара, факультет міжнародних відносин Національного університету

«Острозька академія», Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Медіапартнером виступив Інформаційний портал української діаспори всього світу «Стожари».

У Посольстві України в Японії в березні 2021 року вже презентували монографію професора Йошіхіко. В Україні та-

Окабе Йошіхіко

ІСТОРІЯ ЯПОНСЬКО - УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН 1915–1937 рр.

«Українські рухи в Маньчжурії: призабута історія японсько-українських відносин» та інші.

Алла Атаманенко, директорка Інституту досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара Національного університету «Острозька академія», яка була модераторкою презентації монографії Окабе Йошіхіко, представляючи автора загалом, назвала його науковим амбасадором Японії в Україні.

Очевидно, що японці про Україну знають мало. Директор програми Регіональних ініціатив та сусідства Ради зовнішньої політики «Українська призма» Сергій Герасимчук 24 березня 2021 року на презентації розвідки «Сприйняття України в Японії» зауважив, що, як засвідчило дослідження, існують японці, які навіть не знають географічного розташування України. Окрім того, у Країні сходу сонця сприймають нашу державу здебільшого через російський контекст і співвідносять з Росією. Проте, коли розпочалася війна на Донбасі, ситуація зі сприйняттям України в Японії дещо змінилася.

Тому, упевнена, є потреба в поширенні правдивої, незаангажованої інформації про нашу державу, праця Окабе Йошіхіко на часі.

Уперше професор Окабе відвідав Україну в лютому 1992 року, тоді він приїздив у Київ. За його словами: «Це була унікальна подорож до іншого світу, особливо після розпаду СРСР. Україна стала ковтком свіжого повітря. Я був настільки вражений її тисячолітньою історією та культурою, що не міг не закохатися в неї. Тепер я щонайменше двічі або тричі на рік приїжджаю сюди». Це й спонукало пана Окабе стати українцем.

Взагалі, для японців повага до своєї держави, її історії та звичаїв – це природно, традиційно. Ідеалом для них є досягнення нових успіхів нації в різних сферах життя в умовах глобалізації, але зі збереженням національної самобутності та специфічного менталітету. Вони не розрізняють такі поняття як «націоналізм» і «патріотизм», у японській мові існує лише одна лексема «aikokushin», що об'єднує в собі різні відтінки значень цих явищ. Для них виховання патріотизму – один з ключових освітніх пріоритетів.

Розмірковуючи про це, думаю про ситуацію в нашій державі: українцям тоталітарна влада СРСР свого часу втовкмачила в голову, що любов до України буває надмірною, шкідливою, є проявом шовінізму й усе в такому дусі... Від наслідків систе-

матичного, цілеспрямованого знищення українців як нації ми, на жаль, потерпаємо й нині. Постколоніальний синдром з його комплексом меншовартості нагадує час від часу про себе... І як доречно сказав Євген Маланюк: «Нація – це невсипуща внутрішня “боротьба” сил формотворчих і ідеотворчих, з інертною масою (“більшістю”) етносу». Як показує практика нашого державотворення, попереду на нас чекає ще багато праці.

Що цікаво, Окабе Йошіхіко під час онлайн-презентації спілкувався українською, він бере приватні уроки. За словами професора, у вищих навчальних закладах Японії, на жаль, немає кафедр україністики, окрім цього, бракує перекладних японсько-українських словників.

Монографія Окабе Йошіхіко складається з двох частин, що своєю чергою диференційовані на розділи: «Зустріч культур» (знайомство японців з українською культурою; Голодомор очима японців) та «Міжнародні взаємини» (український національний рух у Маньчжурії; українці в Харбіні 1932–1937 рр.; комерційна діяльність української громади в Харбіні). Праця допомагає повніше зрозуміти тогочасне становище української громади, зокрема в Маньчжурії, де свого часу компактно поселилися наші співвітчизники, дає змогу проаналізувати ставлення японців до українського національного руху.

Як зауважує автор, з другої половини періоду Мейджі й до вступу Японії в Другу світову війну Україна не була зовсім невідомою країною для японців, а навпаки, тут було зібрано чимало матеріалів про культуру, політику та економіку нашої держави. «На основі результатів аналізу цих матеріалів японці розуміли, що Україна відрізняється від Росії не тільки на рівні політичному та економічному, але й культурному», – зазначає Окабе Йошіхіко в монографії. Однак проблема з національною ідентифікацією українців у Японії все ж виникла, через те що осіб зі слов'янською зовнішністю, які були вихідцями із земель, що перебували під владою Росії, часто зараховували до категорії так званих «білих емігрантів». Зокрема, у деяких свідченнях та документах маньчжурської поліції зазначалось, що в їхній статистиці поділу за національною приналежністю на українців чи росіян не було. А після того, як Україна увійшла до складу СРСР, про неї в Японії згадували як про частину цього утворення.

Окрім усього, цінність дослідження професора Окабе полягає в тому, що він використав історичні документи, газетні статті, листівки, фото, що в Україні є недоступними. Наприклад, унікальним джерелом інформації є «Маньчжурський Вістник» – українська тижнева двомовна газета, редактором якої був Іван Світ – український журналіст, історик та громадсько-політичний діяч на Далекому Сході. Також стала в пригоді карта розселення українців на радянському Далекому Сході, укладена Департаментом закордонних справ Маньчжурії 1936 року, ми можемо споглядати її на форзаці видання. Професор використовував джерела японською, українською, англійською та російською мовами. Він мав змогу порівняти інформацію з різних джерел, що мінімізує фактор суб'єктивності.

Серед наукових зацікавлень Окабе треба згадати проблему «Зеленого Клину», південна частина Далекого Сходу, де проживало понад 300 тисяч українців, які в 1917–1922 роках проголосили Українську Далекосхідну Республіку. Лідери українського руху в «Зеленому Клині» робили ставку на допомогу материковій Україні. Вони сподівалися, що якщо вона стане незалежною державою, то і «Зелений Клин» автоматично відокремиться від Москви. Пан Окабе переконаний, що якщо йому «вдасться розказати більше про “Зелений Клин”, то японці збагнуть, що Україна є умовно ще ближчою, передовсім історично». Мабуть, з цією метою на палітурці видання розміщено

будівлю Українського національного дому в Харбіні (Український клуб). Ця споруда є символом дружби українського та японського народів.

Суттєвим є те, що професор у монографії порушив проблему Голодомору. До речі, Японія не входить до переліку тих країн, що визнали Голодомор геноцидом проти українського народу. Окрім цього, у Країні сходу сонця термін «голодомор» протягом довгого періоду взагалі не був відомим. Пересічні японці унаслідок впливу сталінської ідеології майже нічого не знають про злочини проти української нації за часів радянського режиму. Окабе Йошіхіко наводить витяги з публікацій 30-х років ХХ століття, які є переконливим свідченням того, що тогочасна японська преса мала певну інформацію про довготривалий голод на теренах України, однак загалом висвітлення цієї теми було доволі обмеженим. Треба зазначити, що раніше професор Окабе у співтворстві з Посольством України в Токіо організував фотовиставку «Holodmor», що відбулася в Університеті Кобе Такуін. На думку пана Окабе: «Питання Голодомору – це не лише питання історичної пам'яті українського народу, це трагедія людства».

Під час презентації монографії Окабе Йошіхіко критичні зауваження висловила Ірина Матяш – українська науковиця в

галузі архівознавства, біографістики, джерелознавства, історії дипломатії. Вона зауважила, що назва книги не відповідає змісту, адже в монографії йдеться не про дипломатичні відносини між Україною та Японією, а радше про життя української діаспори на цій території. Також професорка на майбутнє порадила пану Окабе уважніше ставитися до цифр та дат. Є питання в неї й щодо фіксації початку українсько-японських відносин. Пані Ірина запросила японського українця до співпраці.

Дослідниця з питань охорони та використання культурної спадщини в Україні, української еміграції 20-х рр. ХХ століття професорка Валентина Піскун своєю чергою зазначила, що важливо показати історію не лише через дипломатичні відносини, а й через особистісні стосунки, через культурні контакти. І саме крізь таку оптику подає інформацію професор Окабе.

Є сподівання, що монографія пришвидшить відхід від сприйняття японцями України крізь призму радянських та російських міфологем, спонукатиме до усвідомлення в Японії українців як окремої, самодостатньої нації зі своєю історією, мовою, традиціями.

Дарія БОБРИК

Людмила Мельник

Культура єднає

За підтримки Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) відбувся Міжнародний онлайн-форум «Громадський рух українців у Росії: вчора, сьогодні, завтра», присвячений 30-річчю Незалежності України, організатором якого виступила Спілка Українок Росії.

Від МІОКу в його роботі взяли участь Ірина Ключковська, Оксана П'ятковська та Андрій Яців.

Форум ставив за мету обговорити питання діяльності громадських організацій українців у Росії за 30 років Незалежності України; поміркувати над проблемою консолідації українських громад і формування активної життєвої позиції з питань збереження національно-культурної спадщини, поширення знань про українську історію й культуру.

На події з доповіддю виступила Ірина Ключковська, директорка МІОКу, яка зазначила, що починаючи з 2005 року пріоритетом у роботі Інституту були українці Східної діаспори, зокрема українці Росії. З цього часу розпочалася системна співпраця, що відбувалася за кількома напрямками: презентаційним, освітнім, науковим і видавничим. Навіть побіжний ретроспективний огляд продемонстрував учасникам масштаб взаємодії МІОКу з українськими громадами РФ.

Однак, констатувала Ірина Ключковська, у зв'язку з війною, розв'язаною РФ на Сході України та окупацією частини нашої території діяльність українських громад практично зупинилася, частина з них зазнала якщо не стагнації, то цілковитого припинення діяльності, а самі українці в країні-агресорі опинилися в скрутному, якщо не безвихідному, становищі.

У зв'язку з цим МІОК ставить своїм завданням допомогти громадам та окремим особам зберегти свою українську ідентичність, усвідомлюючи, що відродити втрачене чи реанімувати загибле в майбутньому буде практично неможливо. МІОК пропонує вже сьогодні працювати задля

збереження українства у РФ, де проживає найбільша у світі українська діаспора. Закликає поступово створювати та розвивати українське середовище, наповнивши його культурологічним змістом, не наражаючи українців Росії на небезпеку та переслідування. У цій роботі, сказала директорка МІОКу, важливо, враховуючи обставини, дотримуватися принципу «Не нашкодь!». Адже, як зазначив Тарас Малишевський, Генеральний консул України у РФ, сьогодні головне завдання українців Росії – вижити.

Тому, плануючи майбутнє, МІОК пропонує українцям РФ просвітницький проект «Культура єднає». Започаткований у нашому Інституті, він має на меті створення об'єднавчої інтелектуальної платформи для представників різних середовищ української діаспори Росії. Як зазначила Ірина Ключковська, перші кроки Інститут уже зробив цієї весни, запросивши для спілкування громадські організації Східної діаспори на подію «У день, коли прилітають лелеки».

Форум, ініційований Головою «Спілки українок Росії» Людмилою Мельник, відбувся успішно і, сподіваємося, започаткував новий етап у житті та діяльності українців Росії.

Захід зібрав чимало цікавих людей. У його роботі взяли участь та виступили: Василь Покотило – Тимчасовий повірений у справах України в Росії; Олександр Міщенко – Надзвичайний і Поважний Посол України в Латвії; Тарас Малишевський – Генеральний консул України в Ростові-на-Дону; Сергій Винник – регіональний віцепрезидент СКУ; Аскольд Лозинський – Президент СКУ (1998–2008 рр.); Євгенія Петрова – в. о. Голови СФУЖО та Оксана Коломонець – членкиня СФУЖО; Ірина Скибіцька – засновниця Краснодарської крайової громадської організації «Співдружність Кубань-Україна» та Анатолій Авраменко – науковець; Галина Бондаренко – к. іст. н., провідна наукова співробітниця Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України (Київ); Євген Савенко – багаторічний голова ГО «Вербиченька»; Лариса Скрипнікова – громадська діячка із Санкт-Петербурга.

АКТУАЛЬНО

Оксамитова революція і Майдан

У центрі Праги відкрилася історична виставка до 30-річчя незалежності України, що має назву «Довга дорога до незалежності. Історія України в ХХ столітті».

Два десятки панелей, оформлених у кольорах національного прапора української держави, розташувалися просто неба на одній з центральних столичних площ.

Цю виставку підготував історик Інституту вивчення тоталітарних режимів Давід Свобода за допомогою колег-істориків та архівістів. Більшість фотографій, що підбирали Анна Хлебна та Ярослав Файзулін, надали українські інституції – Бібліотека Олега Ольжича, Музей Івана Гончара, Музей визначних особистостей української культури, державні і приватні архіви та були підготовлені у співпраці з істориками з Українського інституту національної пам'яті.

«Ідея виникла у керівництва нашого інституту і полягала в тому, щоб розширити знання чехів про події ХХ століття в Україні. Схожі історичні події в Україні проявлялися набагато інтенсивнішим способом, навіть жорстокішим, я би сказав.

Тому, гадаю, тим більше чехи, які все ще залишаються частиною Східної Європи, мали би послухати ці оповіді та замислитися над ними. Насправді ми маємо з українцями набагато більше спільного, ніж нам би хотілося чути», – говорить Давід Свобода в розмові з «Радіо Свобода».

У Чехії по чотирьох десятиліттях тоталітарного режиму після Оксамитової революції 1989 року багатьом хотілося «забути» про існування східних сусідів, відгородитися від них ментально, розвернутися політично, економічно і культурно в бік Заходу. Але три пореволюційні десятиліття, на думку Давіда Свободи, показали, що чехи все ще мають багато спільного з сусідами зі сходу, і без розуміння тих викликів, що постали, зокрема, перед українцями в ХХ столітті, буде важко зрозуміти власну історію й засвоїти її уроки.

За словами історика, Україна продовжує бути серед головних тем світових ЗМІ. Події в Україні відгукуються потім у багатьох інших країнах, а нещодавно і в Чехії, тому «слабке або тенденційно забарвлене усвідомлення минулого України загрожує майбутньому Чехії», вважає Давід Свобода.

«Ми намагалися представити українську історію ХХ і початку ХХІ століття як послідовність пов'язаних між собою подій, які чеському відвідувачу виставки буде легко зрозуміти і скласти в цілісну історію, з точки зору історії України, а не того, як на її історію дивилися сусіди», – розповідає історик.

Виставка, що розташувалася на площі Короля Їржі, ансамбль якої формувалася на початку ХХ століття, починає свою розповідь з визвольних рухів, що формувалися в цей час у межах двох імперій – Російської та Австро-Угорської, у яких жили українці.

Далі йдуть основні віхи ХХ століття – проголошення незалежності 1918 року (того ж року, що і Чехословаччина) на тлі Першої світової війни, спроби створити національну державу, поразка визвольного руху в Україні (на відміну від Чехословаччини).

Виставка демонструє, чим обернулася для українців невдача в побудові власної держави – колективізація, Голодомор, сталінські репресії. Далі знову період, який чехам добре відомий, – Друга світова війна і її складні перипетії в Україні, включно зі складними стосунками з окупаційною владою, винищенням євреїв під час Голокосту, боротьбою УПА проти радянської влади, але також і проти присутності поляків на території, що, за їхньою мрією, мала стати незалежною Україною.

Як каже Давід Свобода, який є провідним спеціалістом з історії УПА і улюбленців російської пропаганди – «бандерівців», звичайно, не оминув і цієї сторінки української історії, але «відпочив» на історії «Брежнєвщини».

«Десятиліття, які вже були більш віддаленими від Другої світової війни, це був час, коли вже про «бандерівців» ніхто не згадував, коли почали відходити в минуле і самі події війни, і Голокост, про який так чи інакше на радянських теренах ніхто не міг говорити. І цей період в Україні для чехів має знайомий вигляд – ера застою, ера брежнєвізму, багато людей це ще пам'ятають», – переконаний Давід Свобода.

Ця частина виставки розповідає про зростання добробуту радянських людей, але водночас і придушення всіх проявів свободи, боротьбу правозахисного руху і, зрештою, початок горбачовської «перебудови». І навіть цей період, що в Східній Європі був сповнений надій та позитивних емоцій, в Україні був позначений найбільшою у світі ядерною аварією в Чорнобилі.

Оксамитову революцію можуть нагадати чехам події на українському Майдані і, врешті, поставити в контекст останні події – війну на Сході, яка триває, окупацію та анексію Росією українського Криму.

На думку посла України Євгена Перебийноса, який був присутній на відкритті виставки, вона є важливою подією, тому що протягом багатьох десятиліть чеське суспільство було позбавлене об'єктивної інформації про історію України.

«Усе, що ми зустрічали в публічному просторі в розмовах про Україну, це були штампи і стереотипи, закладені ще комуністичним режимом. І як не дивно, але ці стереотипи залишилися, вижили і продовжують існувати до сьогодні, зокрема і щодо міжвоєнної української історії. Звичайно, складно вкласти непросту історію України ХХ століття в 20 панелей, але основні факти, викладені тут, усе ж дають можливість людині, яка не обізнана з українською історією, скласти уяву на основі об'єктивної інформації», – наголошує посол України в Празі.

Виставку на площі Їржі з Подебрад можна було побачити з 7 до 28 червня 2021 року. Співорганізатори виставки: Міський округ Праги та Посольство України в Чехії.

Давід Свобода

Марія ЩУР

<https://www.radiosvoboda.org/a/vystavka-promynule-ukrajiny-u-prazi/31295162.html>

НАША СПАДЩИНА В ТЕХАСІ

Представники української громади міста Сан-Антоніо, що в американському штаті Техас, задовго до тридцятирічного відновлення незалежності рідної держави задумалися над знаковим подарунком до її ювілею. Ним став виданий в ошатному поліграфічному виконанні освітній фотопроєкт етнокалендаря 2021 року.

У першому на теренах Нового світу календарі української спадщини демонструється традиційний автентичний національний одяг з усіх основних етнографічних регіонів України кінця XIX початку XX століття. Упродовж багатьох років його колекціонувала українка за національністю і духом Наталка Стерджил, котра разом з іншими земляками й допомогла відтворити образи українців. Спеціалісти зауважують, що унікальна колекція автентичного вбрання пані Наталки та атрибутів ручної роботи до нього є неймовірною скарбницею української спадщини. Тому календар став не лише подарунком співвітчизникам в Україні, а й яскравим підтвердженням відновлення та збереження української культури в діаспорі Сполучених Штатів Америки.

Кожному українському регіону в календарі присвячена одна сторінка. Тут презентовані Київщина, Одещина, Полтавщина, Закарпаття, Сумщина, Буковина, Борщівщина, Гуцульщина, Вінниччина, Львівщина. З особливою приємністю варто відзначити, що нашої рідній Чернігівщині приурочений знаковий для держави серпень. На цій сторінці продемонстрований автентичний одяг української нареченої, який колись носили дівчата з села Петрівки Бобровицького (тепер Ніжинського) району. Його презентує модель Іванна Мартінець.

Для створення такого календаря були організовані студійні фотосесії за участі представників місцевої української діаспори. Саме вони й позували в автентичних строях різних регіонів України. Неймовірно вишукані світлини були зроблені та відредаговані Іванною Мартінес та Іриною Ортега-Климчук. До створення календаря також доклала вмілі руки графічна дизайнерка Євгенія Трохимова.

Беззаперечно, можна стверджувати, що такий календар відтворив живі образи українців дорадянського періоду. Місяцеслів також допомагає дізнатися, яку роль у встановленні нашої самоідентифікації відіграє народний одяг і відповіді на запитання «хто ми?»,

«звідки?» і «якого роду-племени?» І дійсно, коли читачі перекидають сторінки календаря-щомісячника, кожен любить і надихається не лише красою, створеною нашими пращурами, долучається до української культури та спадщини, а й відчуває глибокий зв'язок із корінням власного роду.

Микола ГРИНЬ

Засновник – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Реєстраційне свідоцтво
№ 352-24ПР, серія ЧГ,
від 6 березня 2007 року
Р/р 31253365108946 НДУ ім. М. Гоголя
код 02125668 ДКСУ м. Київ
МФО 820172

(благодійний внесок на розвиток Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:

Онищенко Н. П., редакторка,
Бойко О. Д., докт. політ. наук, проф.,
Мельничук О. В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Михед П. В., докт. філол. наук, проф.,
Самойленко Г. В., докт. філол. наук, проф.
Макет, верстка та коректура – Бобрик Д. М.

Адреса редакції:

Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою, кімната 210
вул. Графська, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
diaspora@ndu.edu.ua

<http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/tsentr-gumanitarnoji-spiivpratsi-z-ukrajinskoyu-diasporoyu/vidannya-ukrajinskij-dim>